

Rusets fånge : Skådespel i en akt /

Bergegren, Hinke,

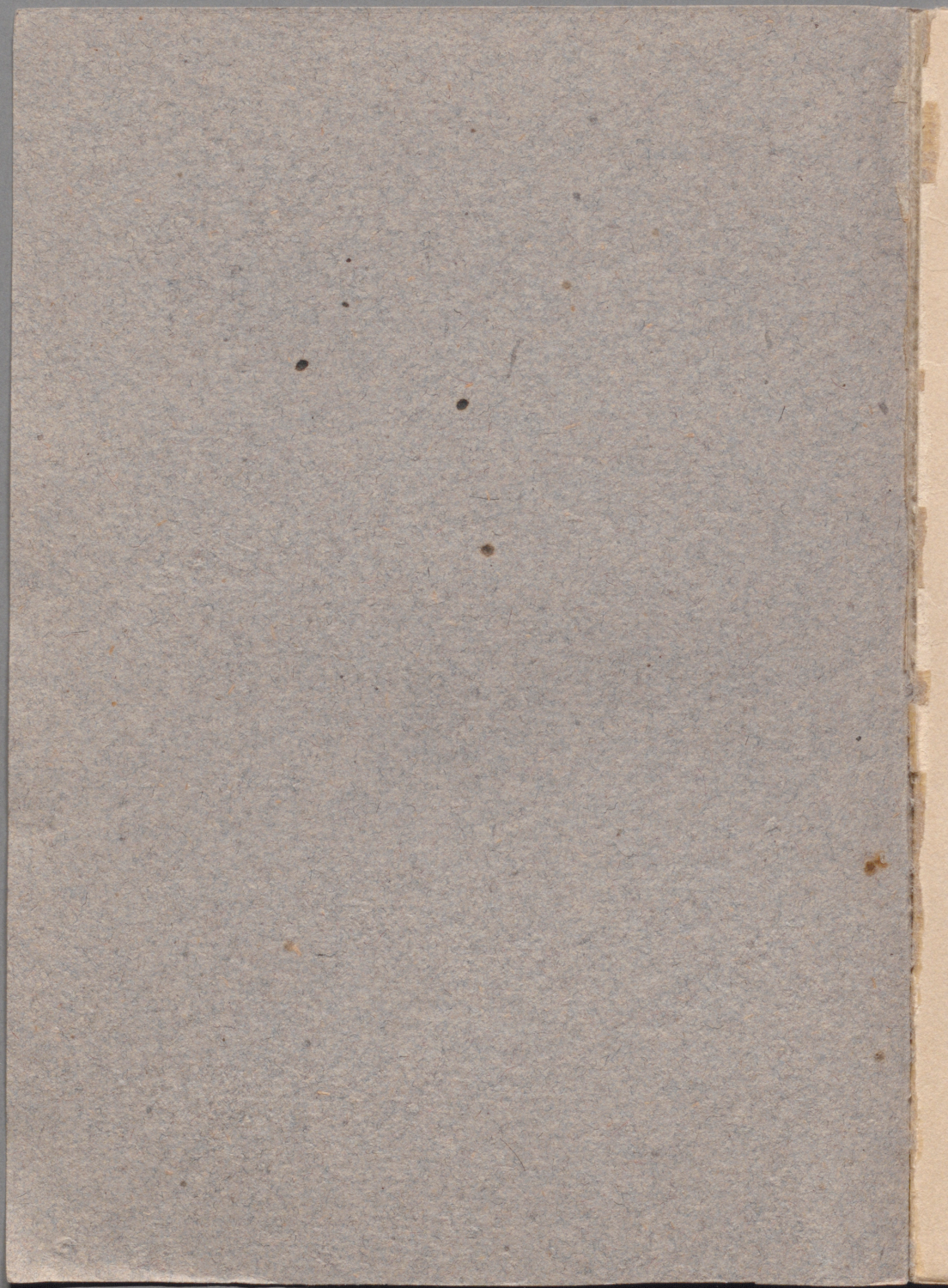
81 Fa Br.

National Library
of Sweden

BERGEGREN

RISETS FANGE

Vill. So.
Dram.
(Pm)

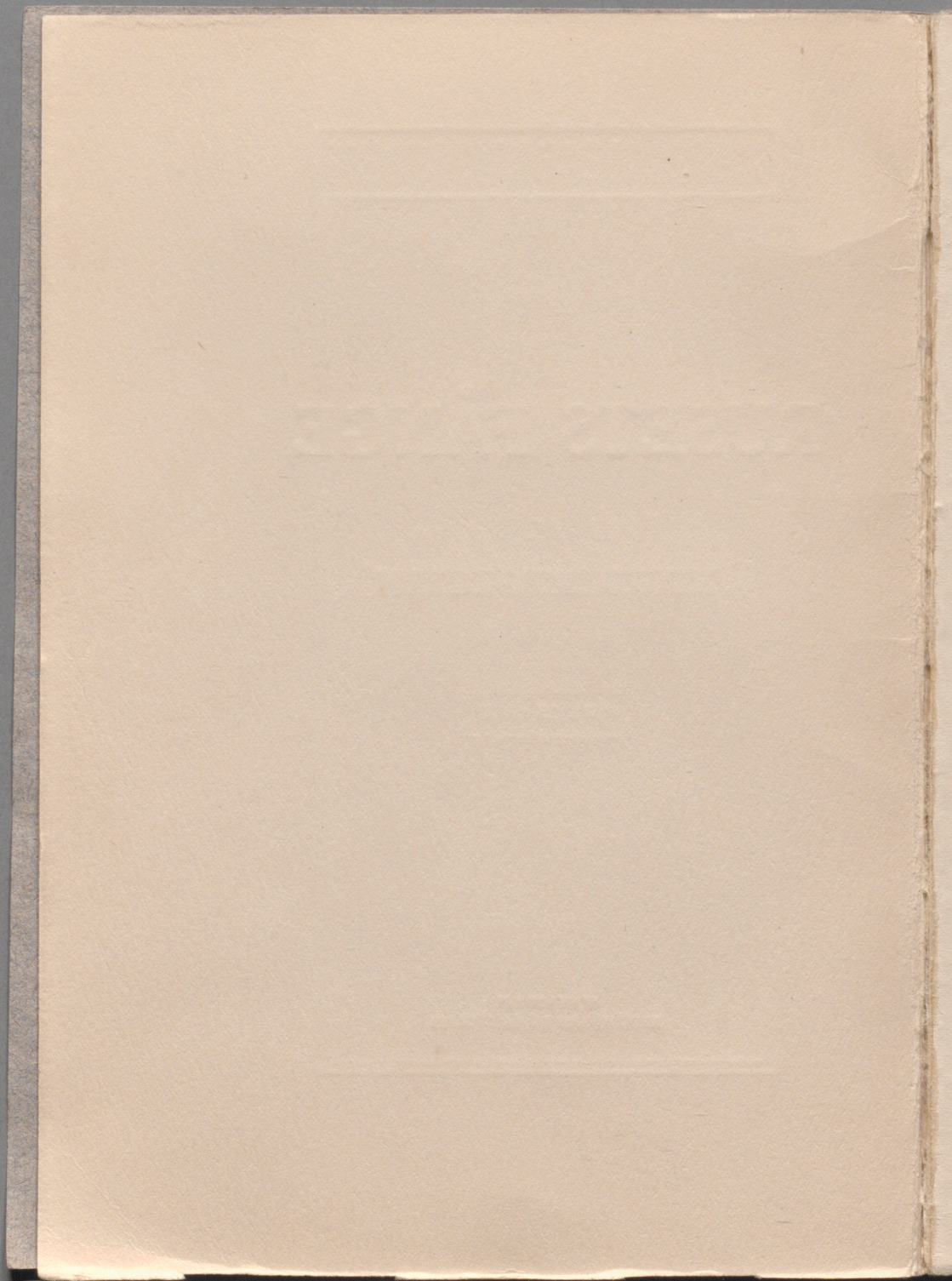
RUSETS FÅNGE

AV

HINKE BERGEGREN

PRIS 25 ÖRE

STOCKHOLM
AXEL HOLMSTRÖMS FÖRLAG

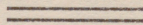

RUSETS FÅNGE

SKÅDESPEL I EN AKT

— AV —

HINKE BERGEGREN

STOCKHOLM 1911
AXEL HOLMSTRÖMS FÖRLAG

*Klubbar, loger eller amatörsällskap, som önska offentlig
uppföra "Rusets fånge", torde hänvända sig till
förläggaren, Axel Holmström, Hagagatan 16, Stockholm.
Särskilt manuskript för scenen.*

Förf.

Södertälje 1911
Gustaf Lundbergs Tryckeri

PÄRSONERNA:

LINDBOM, måleriarbetare.

KARIN, hans hustru.

LISA } deras barn.
AXEL }

JOHANNA, Karins mor.

TVÅ STADSTJÄNARE.

Tid: våra dagar.

PARSONS

LEWIS

1821

1821

JOHN

1821

1821

Ett litet lågt rum, torvtigt möblerat. Allt ser förfallet ut.

I bakgrunden dörr till ett trångt, mörkt kök.

På högra väggen ett fönster, som vetter ut åt en smal bakgård.

Till vänster dörr till farstun.

KARIN (*sitter vid fönstret; hon håller händerna för ansiktet och snyftar så häftigt, att hela hennes kropp rister.*

Hon ser ut vara några och femtio år och är ännu icke fyllda fyrtio. Är klädd i nästan trasor men håller sig tydligen ren och har håret ordentligt uppsatt).

AXEL (*en sjuttonårig, mager yngling, med ett käckt, öppet utseende, står bredvid henne och smeker hennes huvud*). Gråt inte, mamma lilla . . . jag kan inte se dig gråta.

KARIN (*snyftar tystare*).

AXEL. Gråt inte, mamma lilla.

KARIN. Men säj inte då, att du ska fara.

AXEL. Jag är för stor att ta emot smörj av honom, och då du säger, jag inte får slå igen —

KARIN (*ser upp*). Nej, Axel, det har du låvat mig att aldrig göra! Han är i alla fall din far. Och när han är så där, vet han ju inte vad han

gör, så det skulle bara bli tusen gånger värre, om du — smällde igen.

AXEL. Men *han* ska få dänga till hur mycket han vill! Nej, det vill jag inte vara med om längre!

KARIN. Visst är han bråkig, men det är ju bara då han dricker, och det är en sjukdom, ser du, Axel.

AXEL. En sjukdom, att han super sig full och lever galen.

KARIN. Du ska komma ihåg, så snäll pappa är de tider han inte dricker.

AXEL. Det var visst länge sedan nu? För den sista tiden har det då gått i ett kör. Och har du fått ett öre av honom sedan midsommarn kanske? Och nu har inte jag håller nå' jobb, för den förbannade lockuten. Då är det väl bättre, kan jag tro, jag ger mig ut på vischan och söker knös.

KARIN. Men det är inte för det du reser. Du tänker aldrig komma tillbaka. Det ser jag på dig, du vill lämna hemmet, lämna mig ensam, ensam med honom, och — det törs jag inte.

AXEL. När han tycker så mycket om gift, att man inte då kan få ge honom lite på en gång! Jag skulle inte tveka traktera honom med en dosis så han blev nöjd.

KARIN. Hur kan du tala så hjärtlöst, min gosse.

AXEL. Det är inte hjärtlöst, för han är bara till olycka både för sig själv och för oss.

KARIN. Du ska se, det blir bra nu. När lockuten är slut, börjar han och arbeta, det har han så bestämt låvat.

AXEL. Och han ska naturligtvis inte smaka en droppe mer. Det har han väl också låvat? ... Att mamma kan tro på hans försäkringar. Han menar inte ett ord vad han säger.

KARIN. Jo, nog för han menar allt, men när sjukdomen kommer på honom, så —

AXEL. Äh, kyss mig för den sjukdomen! Att mamma ska hålla på så där. Undrar man då på att han inte skäms, inte ens då han någon gång är nykter... Men jag vill inte vara hans strykpojke längre, säger jag ifrån; det måste sättas stopp nå'n gång, och nu är mitt tålamod slut!

KARIN. Men varför har du just kommit på det nu, min gosse? (*Då han inte svarar*). Henne du gick så mycket med, är det efter henne du ska fara?

AXEL. Hon! Nej tack. Oss emällan är det allt slut. Om henne kan du för resten tala med pappa, för han känner henne visst bättre än jag, säjs det.

KARIN (*utan att låtsas höra det sista*). Det var rätt du inte lät en så'n slamsa narra dig.

AXEL. Slamsa? Hon är — som andra.

KARIN. Ja, gunås så visst, alla flickor nu för tiden är då som karlgalna allihop. Och ni pojkar är dumma, tycker jag, som bryr er om dem. Men på nykterhetslogerna ska det ju bara vara sånt där hängel.

AXEL. Ska det?... Det var väl bättre, de söp och kom som svin?... Men inte skulle jag, om jag vore i mammas kläder, tala illa om logerna inte, för det såg allt annorlunda ut här hemma,

om jag inte var den enda som stod där... Fast många gånger tycker jag förstås det inte är märkvärdigt, att pappa blivit som han är, för mamma pjåskar då me'n och —

KARIN. Är nu *jag* skulden? Är det *mitt* fel? Och det ska jag höra av min egen son, och det fast du vet, att jag alltid försökt hålla vårt hem så, att han inte skulle vantrivas och jagas till krogen som det hänt så många andra. Var det fel av mig, det?... Att det nu ser ut så här, kan jag vid himmelen inte rå för! Men det är välan bäst du far... och både han och jag får komma på fattighuset, för det ska välan ändå bli våran lott.

AXEL. Det ska mamma aldrig behöva så länge jag lever!

KARIN. Nå, varför kan vi inte då hjälpas åt och få pappa till arbete igen? Om du inte var så ovänlig mot honom. —

AXEL. Jag kan inte lida, se honom, ännu mindre tala vid honom.

KARIN. Han är i alla fall din far.

AXEL. Det visar han på ett besynnerligt sätt, då man ska behöva skämmas för honom vart man kommer. Eller det är kanske då han är galen och slåss, som jag ska känna mig lycklig att ha "en sådan far"? Men han slår inte dit en gång till, det svär jag på —

KARIN (*hastigt*). Axel... det är nog bäst du reser, som du tänkt.

AXEL. Ser mamma det. Ingen mänska kan

veta när lockuten blir slut, och jag hör inte till dem som *kan* gå så här och dänga.

KARIN. Det är nog bäst du reser. Fast det blir förfärligt ensamt för mig.

AXEL. Så springer jag upp till Edvin och hör, för han skulle också ge sig ut på vischan.

KARIN. Ja, det är nog säkrast, så kanske ni ger er i väg redan i dag, och så —

AXEL. Och så behöver pappa och jag inte träffas, var det det mamma menade? Så ska jag säga, att har jag kunnat hålla ut så många år, så inte ska det bli någe bråk den sista timman, inte från min sida åtminstone... Fast kan vi komma iväg i dag, så mycket bättre. (*Han tar sin mössa och går.*)

KARIN (*sitter länge och stirrar grubblande sorgset framför sig. Hon väcks upp ur sina funderingar av en hård knackning på dörren, vilken i detsamma öppnas och in komma två män, klädda i käppar.*)

DEN LÄNGRE (*i barsk myndig ton*). Träffas Lindbom hemma?

KARIN (*ser oroligt frågande på dem*). Ne-ej.

DEN LÄNGE. Han kanske hör till dem som inte besvärar sig med något arbete? Så har han väl inga pengar håller att punga ut?

KARIN. Är Lindbom skyldig pengar då?

DEN LÄNGE. Det är böter. Men nu så får han inte anstånd längre. Utan får allt krypa in.

KARIN. Ska Lindbom komma på fängelse?

Sitta ensam på fängelse? Lindbom? Det tål han aldrig i världen vid.

DEN LÅNGE. Så får han betala då.

(Åter knackar det på farstudörren. Den andra stadstjänaren öppnar.)

JOHANNA *(utånför; hon talar darrande, långsamt, med tunn, pipig röst.)* Bor målar Lindbom här?

KARIN *(förskräckt, alldeles utom sig.)* Mamma! ... Är det mamma?

JOHANNA *(stiger in.)* Ja, det är det allt. Hur länge tror ni, vi ha suttit och väntat. Varje mid-sommar och varje jul. År efter år. Då sa pappa jag fick fara den långa vägen, gammal som jag är, för att hälsa på er, då ni int' ville komma till oss.

DEN LÅNGE. Jaså, han är inte hemma. Nå han träffas väl. *(De båda stadstjänarna gå.)*

JOHANNA *(ser forskande på Karin.)* Du har gråtit, min flicka ... Vad var det där för kar'ar?

KARIN. Det är några som ... som Lindbom — har affärer med.

JOHANNA. Den långe spände ögonen i en så otäckt ... Det är ingen karl, som Lindbom ska ha förtroende för. Tror du, han har det?

KARIN. Åh nej, visst inte. Lindbom ser på folk, vad de gå för.

JOHANNA. Ja, han gör välan det. Och han är lik sig, kan jag tro, lika glad och trevlig och en karl hela karln, som jag alltid sa ... Men du har blivit gammal. Det är välan för du är sjuk,

som du skrev om. Pappa och jag förstog int' vad det var som fattades dig, så vi lät doktorn läsa ditt brev och han sa, han begrep'et int' håller. Du ska se, det är se'n du var liten. Du var så tunn som en pappskiva precis ända tills du var stora flickan, och int' orka du springa och leka som andra barn, och — så gammal du har blitt, Hade jag mött dig på gatan, jag tror bestämt jag int' hade känt igen våran Karin.

KARIN (*brister i gråt*).

JOHANNA (*häpen*). Vad är det?

KARIN (*finner sig*). Åh, att mamma är här... Det är så länge se'n... Och mamma... mamma — vill välan ha kaffe, kan jag tro. Så ska jag sätta på't. (*Hon går ut i köket, men kommer strax in igen.*) Ska inte stå på lång stund förrän jag är tillbaka. (*Hon kastar på sig en sliten, brun schal.*)

JOHANNA. Ska du gå —?

KARIN. Jag ska bara ut och köpa lite färskt bröd, stockholmsbröd som mamma tycker så mycket om. (*Hon går.*)

JOHANNA (*ser eftertänksam, förvånad efter henne; blickar sig omkring i rummet, ruskar på huvudet och får ett mer och mer bekymrat utseende*).

AXEL (*kommer skyndsamt in, utan att genast upptäcka den gamla*). Lockuten är slut, mammal! "Båda parterna har vunnit", står det på Gråsuggans anslagstavla... Är inte mamma här?... Är det mormor!?

JOHANNA. Kände du igen mig?

AXEL. Ja, mormor är alldeles sig lik.

JOHANNA. Men dig, store gosse, kan ingen mänska känna igen. Du är snart lika vacker som din far.

AXEL (*generad*). Jaså, är jag det.

JOHANNA. Men Axel, vad är det med mamma? Är hon mycket sjuk?

AXEL. Mamma — sjuk?

JOHANNA. Ja, hon har skrivit så många gånger, att ni int' kunde komma till oss för hon låg sjuk.

AXEL. Nej, mormor, det har allt haft andra orsaker.

JOHANNA. Våran ficka har int' narras för oss förut, så måste det vara något särskilt . . . Är ni två ensamma kanhända? . . . Jag menar, har någon dålig kvinna narrat honom och han övergivit er?

AXEL. Om det var så väl ändå! Men tvärtom hänger han sig fast som en igel.

JOHANNA. Då förstår jag int' vad det är. För att det int' är som det ska, det såg jag strax jag kom över tröskeln där. Lindbom som hade så fint bo, och skänken, som pappa köpte, har ni int' kvar, och —

AXEL. Nej, det har allt gått samma väg, hela rasket . . . Han super, och gör ingenting annat än super. Så nu vet mormor det.

JOHANNA. Lindbom? Som var en så'n ordentlig karl.

AXEL. Har han det varit, måste det vara mycket länge se'n.

JOHANNA. Så skulle pappa ändå få rätt, som

sa, att han va int' en karl för våran flicka. För det sa han första gången han såg Lindbom. Den är en, sa han, som nog kan förvrída huvet på en jänta, sa han, men det är int' en karl och gifta sig med, sa han, för han är för vidlyftig, sa han. Ock si fruntimmer, det kunde jag nog tänka mig han var dann efter, men att han skulle börja och dricka —

AXEL. Det ena goda förskjuter inte det andra.

JOHANNA (*betraktar Axel*). Är han sådan?

AXEL. Sådan? Han är ett — kräk. Så far min han är, säger jag det. Men mamma tror honom bara han gör sig det minsta till, det är just det djäkliga.

JOHANNA. Du skulle ha sett så kära de var i varann. Hon hängde efter honom så det var nästan opassande. Så förlåvade de var såg det int' bra ut. Och så var de tvungna förstås att gifta sig, för då var Lisa redan påtänkt. Det tyckte int' pappa om, men när allt såg ut och bli så bra, fick han förstås finna sig.

Och så hälsade ni på oss, jul eller midsommar... Ända tills det med ett blev slut. Och nog har vi grubblat på vad det kunde vara, men aldrig drömde jag, jag skulle få se det så här uschli't... Slår han henne också?

AXEL. N-ej. Men *min* värda lekamen har han alltid gott öga till när han är galen. Fast hädan-efter ska han passa sig, det har jag just förberett mamma på i dag, att är det så, han —

JOHANNA. Tyst! Jag hör mamma.

KARIN (*öppnar dörren försiktigt; hon bär på flera påsar och paket*).

JOHANNA. Jag säger, Axel har blivit så stor.

KARIN (*förvånad till Axel*). Kom du tillbaka så fort?

AXEL. Utanför Gråsuggans redaktion stod det anslag om att lockuten är slut.

KARIN (*lycklig*). Är den slut!

JOHANNA (*till Karin*). Har du gjort dig så mycket besvär för min skull.

KARIN. Kaffe skulle vi välan ändå ha.

JOHANNA. Går du utan ringar, flicka?

KARIN (*rodnande*). Jag lägger ibland av mig dem.

JOHANNA. Men du hade dem förut, när jag kom.

AXEL. Har mamma pantsatt sina ringar? Det har du aldrig velat förut.

JOHANNA. Stackars, stackars våran flicka!

KARIN (*förfärad till Axel*). Har... du... talat om — (*Hon vänder sig gråtande bort.*)

JOHANNA (*står en stund tyst och obeslutsam; så går hon fram till Karin, stryker med handen över hennes gråa huvud*). Att du int' skrivit till pappa och bett honom hjälpa, när du haft det så svårt.

KARIN (*utan att se upp, med tårar i rösten*). Det kunde jag ju inte... Då hade ni förstått alltihop... Jag ville spara er den sorgen... Hur rädd tror ni inte jag varit att ni skulle resa hit ner och få se vår olycka. Men jag tänkte aldrig

ni skulle göra't utan att skriva först och då skulle jag välan alltid ha fått det uppskjutet. Åh, jag har levat i en sådan ångest, och jag har skämts... vad jag har skämts kan ingen människa tro.

JOHANNA. Det var då riktigt en guds lycka, att pappa sa jag skulle resa. Ni kom int' och hälsa på oss, vi väntade och väntade, midsommar och jul... Då sa pappa, jag skul'e fara, sa han. Att ni blitt högfärdiga, trodde vi, och tyckte vi var för simpla förstås för er, då vi läste i tidningen om den där sångföreningen, Lindbom var med i... och så tänka sig, det var så här.

KARIN. Nog minns mamma, hur snäll och fin Lindbom alltid var. Alldeles som en fin herre var han och så ordentlig sedan. Men si, det var hans olycka, att han just kom med i den där sångföreningen. "Det är mitt liv", sa han, "att sjunga". Ibland sa han det var hans pangsjön, men det förstog jag aldrig. Han var ute och sjöng, och så drack han förstås som de andra... det var repetitioner och det var konsärter, och på konsärten i Berns hade Lindbom ett soloparti, han kalla't då han sjöng ensam, och de applåderade och så dracks det förstås, och så — kunde han inte vara utan, och det blev alldeles som en sjukdom hos honom.

AXEL. Mamma kan gärna tala om, att långa tider var han aldrig hemma om nätterna utan sov om dagarna.

KARIN. Ja, en riktig sjukdom var det. Men så blev det som han vart frisk igen, och då gick

han till arbete så ordentligt och förtjäna lika bra som förut. Och så har det varit: ena tiden så . . . andra tiden så bedrövligt att jag ibland inte vetat mig till.

JOHANNA. Det är för *det* ni int' kommit till oss! För vi ingenting skulle veta. Och ni har behållit er hemlighet bra, för int' en aning har vi haft, pappa och jag. Men nu — nu måste det ändras på något sätt, och om int' Lindbom vill bli en ordentlig karl igen, så får ni skiljas, det blir int' annat, så sant jag är din mor. Jag har int' fött en flicka till världen, för en karl ska göra livet till ett hälvete för henne. Ni får komma med hem till Berget, där finns inget starkt och få, och för en målare finns där arbete, det har pappa sagt, många gånger, och det vet han.

AXEL. Ja, mormor, ta mamma och — honom med sig opp till MalMBERGET, och om han inte vill, så ta bara mamma. För hon får inte stanna hos honom, om han ska fortsätta på det här viset. Han har inte gjort ett handtag se'n långt före midsommarn.

JOHANNA. Endera är han så god och börjar arbeta, eller så skills ni, det finns ingen annan rå'. Förstår du int' det själv?

KARIN. Ja, kommer han inte med, reser jag ifrån honom. Jag vågar inte stanna ensam hos honom.

(De två samma stadstjänarna stiga helt ogenerat på, utan att ha knackat.)

DEN LÅNGE. Är Lindbom inte hemma nu håller?

KARIN. Ne-ej.

DEN LÅNGE. Nå, så slår vi oss ner och väntar, för si vi är tillsagda ta honom med oss i dag.

KARIN (*förtvölad*). Det är aldrig möjligt! Det är inte möjligt! Han har väl inte gjort nå' illa håller.

DEN LÅNGE. Är det inte att göra något illa att vara stupfull, skrika och föra oväsen; och utan vidare slå en främmande pärson i gatan?

JOHANNA. Har Lindbom gjort det?

KARIN. Det hände en endaste gång, i vintras.

DEN LÅNGE. Ursäkta, han har allt några andra små historier på sitt konto också.

AXEL (*går generad ut i köket*).

JOHANNA. Tänk, är Lindbom så vidlyftig.

KARIN. Och nu ska de ta honom och kasta honom in på fängelse, fast han ingenting gjort, för att han slogs kan en välan inte undra på, då han var drucken. Varför säljer de för rästen så'nt som bara gör människor tokiga? Borde inte i stället alla krögare sättas på fängelse, i stället för alla stackare som de gjort galna med sitt gift? Men Lindbom står aldrig ut! Han hänger sig i cellen, han —

DEN LÅNGE. Åh, var ni lugn. Han får inge att suppa si, och så får han dille i stället, som bara varar ett par dygn, så där går det då ingen nöd på honom.

KARIN. Ack, jag vet välan, hur rädd Lindbom är att vara ensam då det är mörkt. Han kan inte överleva det, han tar livet av sig —

JOHANNA. Lugna dig, min flicka. (*Till den länge.*) Hur mycket böter är det han har?

DEN LÅNGE (*tar upp en binga papper, som han bladar i, drar fram ett som han läser.*) Si det är flera gånger... 160 kronor tillsammans.

JOHANNA. Så mycket!

DEN LÅNGE. Så nu får han allt åka in, så är han fri för den här gången.

JOHANNA (*till Karin*). Om du nu lyder mig, så ska jag nog söka ordna det här, fast det får int' gå för lätt för honom, det vill jag säga dig.

KARIN (*orolig*). Det är bestämt Lindbom som kommer.

JOHANNA. Låt oss då gå ut i köket, min flicka, så får vi höra vad han nu säger. (*Hon drar Karin med sig dit ut.*)

LINDBOM (*träder in, en liten smula ankommen. Han är, trots starkt rodnande ansikte, ännu en grann karl, med stora drömmande ögon, mörkt, smått knollrigt hår, yviga bruna mustascher, och han håller sitt huvud stolt tillbakakastat. Han är lång till växten, dryg, högdragen i sitt sätt. Han stannar strax innanför dörren och fixerar de båda stadstjänarna*). Vad — hin är ni för ena?

DEN LÅNGE. Är det Lindbom?

DEN ANDRA STADSTJÄNAREN (*till den länge*). Det är ju han som sjunger så styvt.

DEN LÅNGE. Som sjunger?

DEN ANDRA. Du minns väl, han som sjöng solo på målarnes konsärt i Berns.

LINDBOM. Det stämmer.

DEN LÅNGE. Så var det tråkigt vi skulle träffas på det här viset, för si vi har order att . . . att —

DEN ANDRA (*infaller*). Herr Lindbom har lite böter som nu måste betalas.

LINDBOM. Nu mitt i lockuten, har jag naturligtvis ingenting.

DEN LÅNGE. Ja si, vi får inte lämna anstånd, det har stadsfogden bestämt sagt ifrån.

LINDBOM. Men när jag inte kan betala.

DEN LÅNGE. Så blir det ingenting annat än sitta av.

LINDBOM (*med ens fullt nykter*). Sitta av? Komma på fängelse? Ska jag på fängelse? Jag som är så sjuk och som — som aldrig varit på fängelse förut. Ska mitt ärliga namn smutsas ner, för jag inte kan betala lite böter? Nej, mina herrar, det kan inte vara ert allvar. Eller så måste stadsfogden vara galen.

DEN LÅNGE. Det blir ju inte så lång tid, och se'n så är man fri från hela skulden.

LINDBOM. Inte så lång tid . . . inte så lång tid! Jag kan inte tåla vara ensam en enda timme i ett instängt rum. Jag skulle bli tokig med det samma. Det måste finnas något sätt . . . Herrarne ser hyggliga ut . . . Då jag får arbete — kan herrarne komma igen.

DEN ANDRE STADSTJÄNAREN. Det förstår

herr Lindbom, att vi gärna skulle göra, men vi har bestämd order --

DEN LÅNGE. Kanske herr Lindbom kan skaffa pengar och betala, så är ju saken lätt uppgjord.

LINDBOM. I hälsike kan jag betala nu, mitt under lockuten. Det är nedrigt, säger jag, att komma just nu, då man inte får arbeta, hur gärna man vill.

DEN LÅNGE. Ja, har Lindbom inga pengar, måste han allt följa med oss.

LINDBOM. Då får ni dra mig dit, för jag tar inte ett steg. Och levande får ni mig aldrig in på fängelset.

DEN ANDRA STADSTJÄNAREN. Ta nu reson, herr Lindbom. Vi gör ju bara vår plikt.

LINDBOM. Jag törs inte — vara ensam! (*Han brister ut i konvulsivisk gråt.*)

DEN LÅNGE. *Det* var också en karl.

DEN ANDRA. Men tänk, så han sjunger.

DEN LÅNGE. Vad har vi med det och göra nu. (*Till Lindbom.*) Nu kan vi inte stå och resonera här längre.

LINDBOM. Jag ska aldrig ta i ett glas mer. Det låvar jag. Och arbeta på övertid, så jag snart kan få ihop den där summan, ni ska ha, det svär jag på.

DEN LÅNGE. Nej, nu har vi pratat nog.

KARIN (*kommer in från köket.*)

LINDBOM (*springer fram till henne; utom sig.*)
De ska ha mig på fängelse!

KARIN. Där ser du själv, Lindbom, vart det

bär, då du inte kan ta ditt förnuft till fånga. Var är vårt vackra hem? På pantbanken. Och så har mamma kommit hit och ser hur olycklig du gjort mig för du inte kan låta bli och dricka.

LINDBOM. Men jag ska aldrig ta i ett glas mer det svär jag vid min själs salighet, inte en droppe ska komma över mina läppar, så sant jag heter Alarik Lindbom. Men ska de sätta mig på fängelse så är det slut med mig, för då blir jag tokig.

KARIN. Hörde du inte jag sa, mamma är här? och hon —

JOHANNA (*kommer in*). Ja, — goddag, Lindbom! — Den här gången ska vi hjälpa, fast det är mycket pengar på en gång.

LINDBOM. Jag lävar, att aldrig ta i ett glas mer!

JOHANNA. Det var int' roligt träffas så här, men Gud har välan haft nå'n mening med det med.

KARIN. Ser du, Lindbom, mamma tycker det är bäst vi flyttar upp till dem i Malmberget, för där kan du lättare komma ifrån den där sjukdomen, för det finns inga krogar där, du vet, och man kan för rästen inte få någonting alls där, säger mamma.

LINDBOM. Jag är med om vad som hälst, bara jag får arbeta och kommer ifrån alla bekanta.

KARIN. Ja, det är de som är skulden, det vet jag nog.

JOHANNA (*har under tiden talat med stadstjörnarna*).

DEN LÅNGE (*svarar*). Visst tror vi frun, men

si en annan femma är om stadsfogden går in på't.

DEN ANDRA STADSTJÄNAREN. Vi ska nog göra vad på oss anbelangar, för jag tycker om honom för han sjunger så bra.

DEN LÅNGE. I alla fall måste Lindbom komma med ner, si det hjälps inte.

LINDBOM. Men om han, stadsfogden, inte går in på att vänta?

DEN LÅNGE. Det är ingen fara, då vi talar om, att Lindbom följde så villigt med, och vi är säkra att böterna betalas i nästa vecka.

JOHANNA. Det har jag ju låvat, vet jag.

DEN LÅNGE. Ja visst.

KARIN (*till Lindbom*). Gå då nu, så du kommer snart igen.

(*Stadstjänarna och Lindbom ut, den senare tydligen orolig och nedslagen.*)

KARIN (*stänger dörren efter dem*).

JOHANNA. Tror du man kan tro på honom? Jag menar, att han int' reser en vacker dag. Eller skaffar sig någonting och så super sig full och så ställer till med slagsmål därhemma. Det skulle vara ännu värre för pappa.

KARIN. Nej, *nu* såg jag på Lindboms ögon och... och... så rädd har jag aldrig sett honom förr.

Då de kom med den första stämningen förstås, då blev han nog vit i syna som ett lakan precis, det minns jag, men han svor och skällde, det gjorde han i alla fall. Men nu — var han rädd så det förslog, och nu tror jag inte någon ska kunna

narra honom, för han vet, att börjar han bara och smaka en droppe av otyget, så ger han sig inte förrn han får mer.

JOHANNA. Ja, han såg olycklig ut. Och som om han ångra sig.

KARIN. Om det så väl var, jag skulle tacka Gud — fast jag inte tror stort på'n.

JOHANNA. Vad säger du, flicka? Tror du int' på Gud? Då förstår jag alltihop. Han har skickat på dig en supig man, så ska han välan lära dig och tro på honom igen.

KARIN. Kanske det. Han är ju så god och rättvis.

JOHANNA. Pappa och jag har allt läst i tidningen, att de kalla Stockholm syndadrottningen och det kan en förstå, när en flicka som du, som i all sin barndoms dar fått läst sina böner, kan säga som du sa.

KARIN (*går ett slag omkring i rummet, stannar vid dörren till köket och talar dit ut*). Sitter du och läser i det där kolmörkret? Du kan gärna gå till Lisa i stället och tala om att mormor är här.

AXEL (*kommer in*). Så går jag ner och möter gubben på samma gång, för det är nog säkrast. (*Han går*).

JOHANNA (*tittar frågande på Karin*). Lisas karl, — dricker han också?

KARIN. Gud nåde honom då! Hon gick ifrån honom, det gjorde hon. För hon är sådan.

JOHANNA. Det är rätt av henne.

KARIN. Men *de* har inga barn håller. Och

Lisa kände världen, då hon gifte sig, hon hade varit ute och sett hurdana mänskorna äro. Det var annat med mig, som knappt kände några andra än pappa och mamma och trodde alla människor var likadana. Jag var bara ett barn, då jag gifte mig, och han kunde göra med mig precis som han ville... Och det är, som jag alltid var bara ett barn då han talar med mig.

JOHANNA. Vem kunde tro, då ni gifte er, att det skulle sluta så olyckligt.

KARIN. Slutet har vi välän inte sett ännu. Blir Lindbom fri från den där sjukdomen, så — För då han inte dricker, är han så snäll, att det kan mamma aldrig tro. Men något kaffe har mamma inte fått, det är då riktigt skamligt av mig. *(Hon går ut i köket.)*

JOHANNA *(tar upp portmonnän och räknar bekymrad sina pängar. Efter en stund rycks farstuddörren upp och)*

LISA *(kommer in. Hon är ett par och tjugu år, frisk och vacker, kökett-modärnt klädd. Glad och hurtig niger hon som en ung flicka).* Känner mormor igen lilla Lisa?

JOHANNA *(förtjust).* Lilla Lisa, lilla Lisa, ja, du var min lilla Lisa. Gud välsigne, att jag fick se er igen... Fast det med Lindbom kom som ett åkslag över mig. *(Med en djup, tung suck.)* Och ändå är det det värsta som återstår.

LISA. Vad menar mormor med det?

JOHANNA. Det värsta är, när jag ska skriva hem och tala om alltsamman för pappa.

LISA. Det är väl inte behöfvligt.

JOHANNA. Lindboms böter har jag låvat vi ska betala.

LISA. Ja, kar'ar, de må vara bättre eller sämre, så är de ena uslingar, de flästa av dom. Fast jag tror de bättre är värst, vet mormor, för de är då ena svin.

JOHANNA. Säjer du det?

LISA. Åh, jag känner dom, jag. Då jag var städerska på hotellet i Linköping fick man lära känna dom, såna snygga figurer de är. Kan mormor tänka sej — det var första klassens hotell, så det var bara sånt där bättre folk som bodde där, och de gifta var värst. Det hände, ja jag kan inte säga hur många gånger för så ofta var det, att den *fina* herrn ringde på kvällen och beställde varmt tvättvatten. När jag kom me't knacka jag förstås, — "stig in", dundra han, och jag ställde vattenkannan på lavoaren, då det usla kräket sprang och låste dörren, och då fick jag se, han hadde klätt av sej mens jag var nere, och stog nu alldeles naken.

JOHANNA (*slår förvånad och förfärad händerna samman*). Vad säjer du?

LISA. De tror förstås, det ska verka eggande, men det säjer jag då, att se en kar så där, det är då det äckligaste som kan tänkas.

JOHANNA. Men vad gjorde du då?

LISA. Åh, lyckligtvis kan en skrika, och det sa jag ifrån, att om han inte öppnade strax,

skulle jag skrika så det skulle höras över hela hotellet och långt ut på gatan med.

JOHANNA. Det var han rädd för?

LISA. Tacka för det... Men det var en gång en jude, som passa på och lägga sin hand på mun på mej, för att jag inte skulle kunna skrika och ville kyssa mej på halsen, då jag drog till honom, så han slog huve't mot dörrposten så det riktigt skrällde i skallmejan på'n. Då släppte han taget och knysta inte en gång, då jag öppna och gick min väg mitt för näsan på'n.

JOHANNA. Tänk, att du kunde!

LISA. Va skulle jag göra?... Men det roligaste i den historien är det, att juden klaga för källarmästarn, som skulle sträcka opp mej, och fast jag förklara hur det hängde ihop, tog han i alla fall parti för honom, så där ser man då hur kararna håller ihop. Men jag var den, som bad källarmästarn veta hut och lämna platsen samma dag.

JOHANNA. Och det är bättre herrar?

LISA. Om det inte är precis de bättre, så är det ändå så'na som vill vara bättre. Och såna as finns det många.

(Paus.)

JOHANNA (*sitter och betraktar Lisa förtjust*). Och du? — hur har du det nu då? Jag menar hemma.

LISA. Jo tack, om alla kar'ar var som Lars, skulle äktenskapen inte vara ett sånt hälvete som de är. För se, mormor, det är dom. Kar'arna super, det är ett, och så är det det där förbas-

kade att de ska ha så många barn, för se det är kar'lunsarnas fel. Vi har inga barn, för jag har sagt Lars: "Gud nåde dej", har jag sagt, "om du ställer till med nå' sånt spektakel". Och han kan ge sej så många som flyger och far på att om det hände, gav jag mej från honom och lät honom ta ungen.

JOHANNA. Men varför vill du int' ha någe barn, lilla Lisa?

LISA. När vi har råd blir en annan sak. Om jag får portvaktssysslan i nitton, det vore nå' annat, för då kunde jag sköta om vårt barn och i alla fall förtjäna mitt eget bröd. Men nu är jag ju hemifrån mer än halva dagarna, för jag har städning på tre håll, ska mormor veta.

JOHANNA (*förundrad*). Men förtjänar int' han då, din man, så du kunde slippa? —

LISA. Nej, hör nu mormor, jag skulle kanske leva på hans förtjänst? Ha honom att tacka för varje brö'tugga jag stoppar i mun? Tack! Jag har inte gift mej för jag skulle leva *på* honom, utan *med* honom. Han förtjänar sitt, jag förtjänar mitt, och om kärleken tar slut, säger vi ajöken åt varann. För vi tänker inte gräva ner oss i ett sånt där hundliv: ena stunden slåss och den andra i sängen.

(*Paus.*)

JOHANNA (*ser förvånad på Lisa. Det råder några ögonblicks tystnad, så frågar hon*). Är han int' postbärare?

LISA. Brevbärare, jo, När mormor får se

honom, kommer du också att tycka om honom, för man kan inte annat. Och du ska se så'nt bibliotek han har.

JOHANNA. Ser han — bra ut?

LISA. Det ska väl inte en karl göra. Söt som en karamell kanske? Tvil! Så'na kar'ar är inte i min smak. Jag vill en karl ska se ut som en karl.

JOHANNA. Vet du, jag tror världen är upp och ner, för då jag var ung —

LISA (*avbryter*). Ja, eller då mamma var ung, så tog hon en vacker karl — för det är ju pappa? — Men så har hon också blivit olycklig så det förslår.

JOHANNA. Käraste flicka, så du pratar.

KARIN (*tittar in från köket*). Vad säger du, Lisa, om att mormor är här?

LISA. Jag säger att hon gärna hade kunnat komma för länge se'n.

KARIN (*kommer närmare*). Nu är pappa botad. ska du se.

LISA. Jag hörde, Axel talte något om, att det hade varit nå' extra spektakel. Men att pappa skulle bli människa igen, det tror jag aldrig på. För en suptuta som han, slutar inte förrn han har gjort nå' riktigt galet, — och inte då håller. Har han inte bett mamma lägga ner en liter brännvin i likkistan då han dör, för han ska väl ha fylla då med?

KARIN. Att du kan prata så gudlöst.

LISA (*skrattande*). Är det gudlöst? Jag tycker tvärtom jag, för brännvinet är välan hans gud.

KARIN. Om jag skulle språka så där tokigt om Lars, jag ville se, vad du då —

LISA. Förlåt, han super inte.

KARIN. Men han är snål.

LISA. Åhå! För att inte ni får plocka honom på vartendaste öre! Hur många gånger har inte vi löst ut saker, som pappa dragit på stampen kanske? Men den där visan håller mamma på med jämt och samt då jag är här, så jag ska visst inte genera.

JOHANNA. Kära Lisa, mamma är så olycklig, så du ska int' ta så hårt vad hon säger. Hon menar —

LISA. Mormor skulle ha sett livet härhemma, — Axel är det då värst synd om, förstås, för han har bara vuxit upp vid stryk och stryk, och så se mamma så svag att man kunde bli rasande, och han, den där knölen —

KARIN (*med gråten i halsen*). Du får välan se nu, att jag ändå till sist ska få rätt, att pappa blir män'ska igen, för spritdjäveln har välan ändå inte kunnat döda det bästa inom honom.

AXEL (*in från farstun*). Är pappa inte hemma?

KARIN. Nej; vad är det Axel?

AXEL. Så är han ute och super då, förstås, för han hade gått, då jag kom dit ner.

KARIN (*brister i gråt*).

JOHANNA. Är det int' mer med hans föresatser. Kan man int' mer lita på honom, då får

du säga vad du vill, min flicka, men int' tjänar det nå'nting till, du håller ihop med honom längre.

LISA. Det där kunde jag tänka mig. Mamma går och hoppas och tror —

KARIN. Men vad ska det då bli av honom? Hur ska det sluta?

AXEL. Det ska jag säga mamma. Slutet på visan blir, att du far med mormor, och han får sköta sig själv bäst tusan han önskar och behagar. Förut bad jag mormor ta både dig och honom med sig, men nu förstår jag, att däroppe skulle det bara bli likadana scener och historier som det varit här.

LISA. Men mamma måste resa nu, med mormor.

KARIN. Jag inser nog själv, det är det enda jag kan göra. Men ni ska förstå, det inte är så lätt, då man inte vet, hur det ska gå honom, stackarn, som är sjuk. För det var välan bättre, de tog in dem på sjukhus i stället för på fängelse. För det finns inte en snällare människa än Lindbom, bara han kunde låta vara det där giftet.

AXEL. Det var just det, ja. Men hur fasingen skulle han kunna komma från det, då han själv inte vill! Det ser man väl nu, då han nyss tjöt som en hund av rädsla och så ögonblicket därpå —

JOHANNA (*bekymrad*). Tror du int' han har kunna' gå nå'n ann stans än på krogen då?

AXEL. Vart skulle han då ha gått? Nej, det ska mormor nog få se, att när han kommer, går

truten på'n som svansen på en fårrumpa, för så mycke' lort pratar han. Om han alls kommer hem, förstås.

KARIN. Du ska alltid tro det sämsta.

JOHANNA. Käraste ni, hur ska det bli, om int' ni håller håller ihop. Där ser man riktigt vilken förbannelse brännvinet är. Ni som kunde vara så lyckliga, då ni allesamman har hälsan... Fy! nu kommer han igen. Jag tycker knappt, jag vill se kar'n mer.

LINDBOM (*har ryckt upp farstudörren; han är betydligt rusig, anstränger sig dock att spela ogenerad och munter*). Bonjour, som fransosen säger. Ni må tro, det var ena trevliga benikemaskar, de där griphumrarna.

KARIN. Är det med dem, du har varit ute?

LINDBOM. Stämmer, som Öman sa när kär-ingen fick trillingar.

LISA. Akta dig du, att du inte får en som stämmer dig, så du blir riktigt fast i polisen.

LINDBOM. Ojojja mig, gör fru Lisa von Hoppenrat oss den höga äran. (*Han sträcker ut handen ceremoniöst emot henne.*) Mjukaste tjänare!

LISA (*stöter honom tillbaka*). Du är ju drucken, karl!

LINDBOM. Vad! Vill du inte räcka far din handen? Då vill jag säga dig, förbannade kjoltyg, att du inte är värd och ha någon far!

LISA. Hällre hade jag håller ingen än en så'n som du.

LINDBOM. Vad säger nådig frun? Är hon så

fin av sig, att hon inte vill ha nå'n far, utan vara en vanlig horunge. Ojojja mig, hur högfärdig ska då inte en likvagnskusk vara, som är så högt-upsatt, när en vanlig trappspringare till postbud är så fin, att hans hustru nekar ta sin far i hand.

LISA. Ja, jag är så fin, att med fyllbultar är jag inte tillsammans. (*Hon vänder honom ryggen och går fram till mormodern*). Mormor kommer väl hem och ser hur vi bor. För vi har inte vårat hem hos juden vi, men så super inte håller min man upp varje möbel. Ajöss. (*Hon går med en knyck på huvudet.*)

LINDBOM. Ha ha ha ha! Hennes karlslok tycker jag det är synd om... Men vad tusingen, vad ni ser högtidliga ut. Har åskan slagit ner i köket eller vad är det?

JOHANNA. Nej, Lindbom, nu är det int' fråga om skämt och nojs. För böterna ska vi betala, som jag låvat, men vi vill ha igen våran flicka, det vill vi. Lindbom har förstört henne länge nog. Man kan int' känna igen henne, stackarn, och det är för Lindbom super.

LINDBOM. Det var nu djäveln också! Kan det inverka på henne, vad jag får i mig. . Äsch, ni tar allting så högtidligt. Det finns så'na som super för mycket, hellejutton ja, men därför kan väl en ann supa lagom. Gå till överdrift, det är tjöckt. Men överdrift till båda sidor, förstår ni. Den gyllene medelvägen är det som evangelium predikar.

JOHANNA. Lindbom skulle allt tänka på evangelium och skriften lite mer så —

LINDBOM. Så fick jag veta vem som var den första vinfabrikanten, menar du väl gamla hedersgumma, men det vet jag förut, för jag kan min "Gubben Noak".

AXEL. Där ser mormor, — vad tjänar det till och byta ord med en —

LINDBOM. Hur mår du?

AXEL. Hur står det till själv?

LINDBOM. Tack, buss't.

AXEL. Ja, fan hjälper de sina. Men att han inte tagit dig ännu.

LINDBOM. Pytt! han är rädd för en husbonde, förstår du. (*Ilsknar till.*) Men håll du din söta trut, pojke, för annars —

AXEL (*häftigt*). "Annars" är slut nu!

KARIN (*till Axel*). Det var mormor, som talte med pappa.

JOHANNA. Ja, Lindbom, det var bara det jag hade och säja, att Karin tar jag med mig, så mycket Lindbom vet, och Lindbom får sköta sig själv. För nu har hon lidit nog.

LINDBOM. Stopp! Vi är väl gifta skulle jag mena. Och då är det *jag* och ingen annan som bestämmer över henne. ...Vill ni trilskas, så djäkeln i min lilla låda ska ni få se på en karl som heter duga. Jag ger hin i era slantar! För skulle det komma i fråga, så sitter jag på fängelse hur länge som helst, för här är en som inte är rädd, — förstår ni det, paddor!

AXEL. Försök inte strama upp dig, gubbe, det är du för full till. Och mamma ska, så sannt jag lever, följa med mormor.

LINDBOM. Så sannt du lever? Jag ska krama levern ur dig, jag.

AXEL. Om du också är full, är du inte fullare än du kan förstå, när jag säger dig, att smörj tar jag inte emot vidare, och att om du vågar röra vid mig med ett finger —

KARIN. Det är då farligt, vad du är grålig
Axel. Låt mormor —

JOHANNA. Ja, Lindbom, jag säger bara: Får jag int' Karin med mig hem —

AXEL. Får? Mamma ska följa med. Han där har kommenderat länge nog härhemma.

LINDBOM. Nu kanske du tror, det är du, snorvalp, som —

AXEL. Gå och lägg dig och såv ruset av dig, det passar en gammal karl bättre.

LINDBOM. Håll din lilla näpna käft, har jag sagt, för annars —

AXEL (*uppbrusande*). Slå inte dit, för då dänger jag till så krogpigorna ska få vara i fred för dig åtminstone på den här sidan julen.

LINDBOM. Rider djäveln dig, — eller vill du ha, så du minns det i evighet, din lymmel. (*Han lyfter en stol i högsta hugg. Karin skyndar emellan och får slaget i huvudet. Hon faller med ett skri i golvet.*)

JOHANNA. Karin!... min flicka.

AXEL. Mamma blöder! (*Han kastar sig på knä och lutar sig över henne.*)

LINDBOM (*stirrar länge på henne, så bryter det löst*). Blöder?... Karin?... Vad har jag gjort? Vad har jag gjort? (*Rusar förskräckt och vild sin väg.*)

JOHANNA. Är... våran Karin... död?

AXEL. Nej, nej. Ge mig lite vatten, mormor. Mamma har svimmat. (*Han baddar moderns tinningar och tvättar så omsorgsfullt han kan såret, som Johanna sedan lägger om.*)

AXEL (*stiger upp och går oroligt omkring i rummet; stannar och säger viskande till mormodern*). Nu går jag till polisen, för något annat slut kan det inte bli.

JOHANNA. Hjälp mig här först.

AXEL (*lägger sig åter på knä vid hennes sida och hjälper henne*).

JOHANNA. Sådant styggt sår... Du måste allt hämta en läkare.

AXEL (*reser sig*). Ja visst, mormor. Och så anmäler jag det för polisen på samma gång.

KARIN (*vaknar upp*). Axel!... inte polisen.

AXEL. Men snälla, lilla mamma —

KARIN. Inte polisen, inte polisen!

AXEL. Men nästa gång slår han ihjäl någon av oss.

KARIN. Går ni till polisen, far jag aldrig härifrån. Och jag säger, ni ljuger, jag säger —

JOHANNA. Var stilla, min flicka; när du int' vill —

AXEL. Men en läkare ska jag i alla fall be komma hit.

LINDBOM (*kommer vilt inrusande*).

KARIN (*kryper tillsammans liksom ville hon gömma sig bakom modern*).

LINDBOM (*stannar mitt på golvet, stirrar som en vansinnig framför sig; så skriker han, ursinnigt förfärat*). Jag drunknar! .. Jag drunknar!... Det är brännvin... Hjälp mig, hjälp mig! Finns det ingen som kan hjälpa mig. (*Han störtar ut i köket.*)

AXEL (*ser skräckslagen efter honom*).

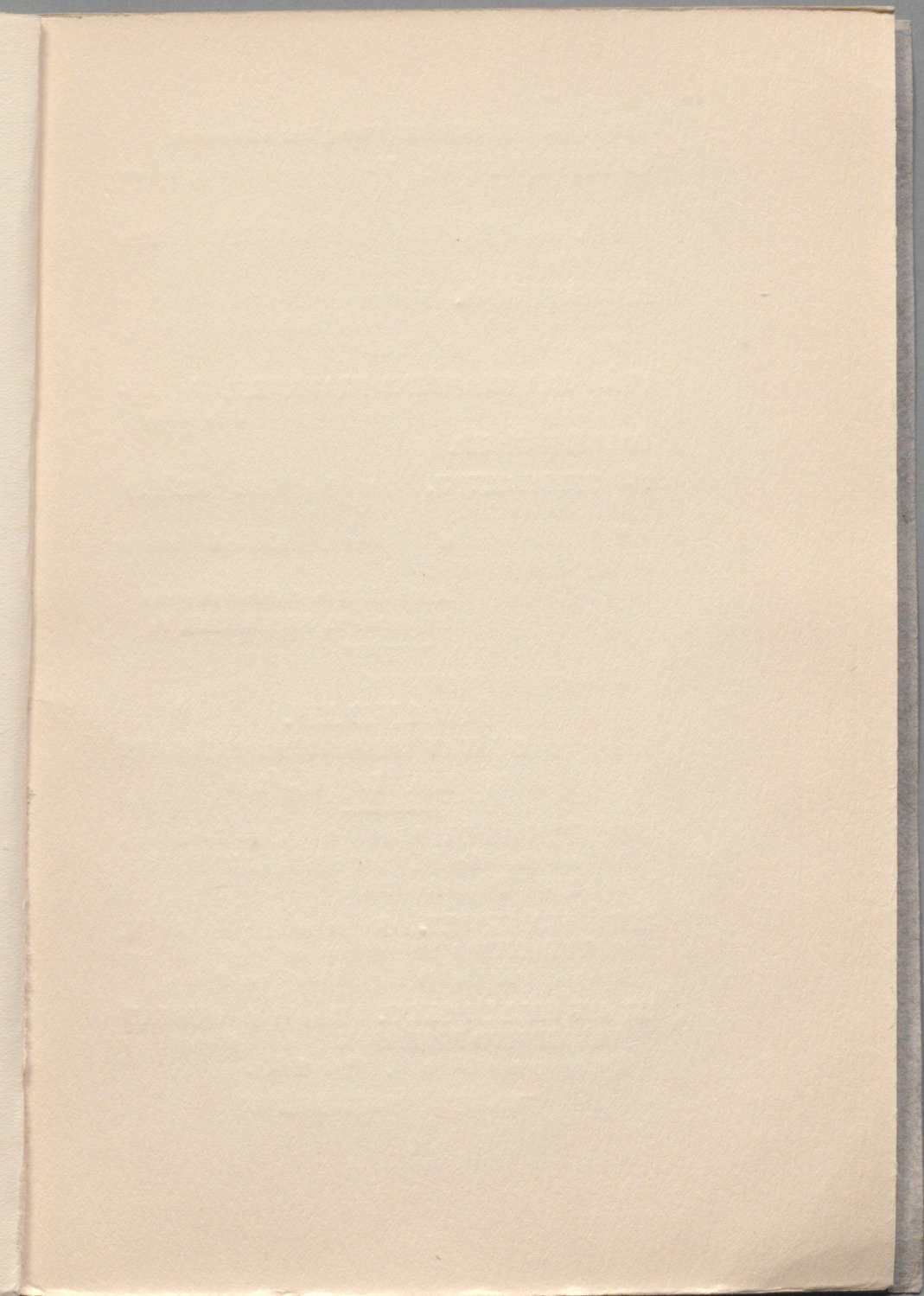
(*Därutifrån höras några hesa ohyggliga skrik.*

Så blir det alldeles tyst.)

AXEL (*nästan gråtfärdig*). Du usla samhälle, som inte vill skydda oss fattiga... utan hjärtlöst kastar oss i större fattigdom, gör folk vansinniga med giftiga drycker som du själv förtjänar på, — du usla, förbannade samhälle!

(*Ridån faller sakta.*)

På AXEL HOLMSTRÖMS Förlag har utkommit:

SVARTSJÖFÅNGAR. Verklighetsskildringar av CAPTIVUS. Pris 1 Kr.

FRED. av HENNING VON MELSTED. Pris 50 öre.

ANARKISTERNA. Kulturskildring från slutet av XIX århundradet av JOHN HENRY MACKAY. *Första delen.* Pris 1.50.

FRÅN KLASSKAMPENS FRANKRIKE. Av ALBERT JENSEN. Häftad 1 Kr. Inb. 1.75.

GALLERSÅNGER.

FÄNGELSEDIKTER. Av HANNES SKÖLD. Pris 50 öre.

Till salu i alla boklädor. Kommissionärer antagas. Rekvirera från

Axel Holmströms förlag
Hagagatan 16, STOCKHOLM Va.

I November utkommer:

BRANDEN.

Roman av GUSTAV HEDENVIND-ERIKSSON

Häftad 1.50. Inbunden 2.50

STRÄJKLEDAREN. Roman från arbetarrörelsens tidigare år. Av HINKE BERGEGREN. Häftad 2.50. Inbunden 3.50.

DET SISTA KRIGET. En framtidsbild. Av V. E. TERANUS. Med förord av Henning von Melsted. Häftad 1 Kr. Inbunden 2 Kr.

UR EN FALLEN SKOG. Roman av GUSTAV HEDENVIND-ERIKSSON. Med förord av Henning von Melsted. Pris 1 Kr.

